

KÜRESEL VE ULUSAL BOYUTLARI BULUNAN KENTSEL YOKSULLUĞU AZALTMADA YEREL YÖNETİMLER ÇARE OLABİLİR Mİ?: TÜRKİYE'DEKİ DÜZENLEMELER, DİNAMİKLER VE DEĞİŞKENLER

Hüseyin ÖZGÜR^[*]
Zuhal Önez ÇETİN^[**]

ÖZ

Araştırmanın Temelleri: Yoksulluk tüm Dünya’da, sermaye birikim süreci mantığı altında, toplumda en kırılgan ve dezavantajlı kesimlerin problemlerini derinleştirmek suretiyle günden güne artmaya devam etmektedir ve bugünlerde en çok da kentsel nüfusu etkilemektedir. Türkiye’de kentsel yoksulluk karşımıza %8.86 oranında çıkmaktadır (TUIK, 2009). Makale kapsamında, kentsel yoksulluk ve kentsel yoksullukla mücadele; 1980’lerden günümüze olan sosyo-ekonomik ve politik düzende yeniden yapılanma süreci üzerinden incelenecektir. 1980’lerden bu yana küresel Dünya, yeni liberal söylemlerin etkisi altındadır. Yeni politik gündem sermayeyi destekleyen politikalar olarak vuku bulurken, yeni düzen; yerelleşme, yerinden yönetim, yönetişim, özelleştirme, küresel ticari sınırlarını kaldırılması, sosyal güvenlik ağlarının azaltılması süreçleri üzerinden kendini hissettirmektedir; bu çerçevede devlet, yeniden formüle edilip, yapılandırmaya maruz bırakılmaktadır. Devletin yeniden ölçeklendirilmesi ve dönüşümü çerçevesinde devlet küresel ölçeğe (ulus-üstü şirket ve kurumlara) ve yerel ölçeğe (yerel yönetimlere) güç aktarımında bulunmaktadır. Bu süreç, devletin kentsel alana müdahale alanlarında değişime neden olmakta ve yoksulluğa ait birçok sorumluluk yerel yönetimlere aktarılmaktadır ve bu noktada yerel yönetimler, kentsel yoksullukla mücadelede pivot aktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmanın Amacı: Makalede ilk amaç; kapitalist yapının mantıksal döngüsünde, sosyo-ekonomik yapısı dönüşüme uğrayan Dünya’da yerel yönetimlerin; devletin yeniden ölçeklendirilmesi (yapılandırılması) sürecinde yoksullukla mücadelede ortaya çıkışının altını çizmektir. Araştırmada ikinci hedef, kentsel

^[*] Prof.Dr., Pamukkale Üniversitesi,İktisadi İdari Bilimler Fakültesi,Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

^[**] Arş.Grv.Dr., Pamukkale Üniversitesi,İktisadi İdari Bilimler Fakültesi,Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

yoksulluğun kötüleşen eğilimini ortaya koymak, bu çerçevede yerel yönetimlerin kritik rol ve sorumluluklarıyla kesişen noktaları belirlemektir. Üçüncü olarak Türkiye’de yerel yönetimlerin yoksullukla mücadele sürecinde şu andaki durumları yürürlükteki 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu çerçevesinde kurumsal sorumluluklar boyutunda incelenmektedir. Bu çerçevede yerel yönetimlerin yoksullukla mücadele edebilmesi, yerel özerkliğini sağlayabilmesi adına merkezi devletten yerele aktarılan bütçe rakamları cari harcamalar kalemi baz alınarak değerlendirilmektedir. Son olarak yoksullukla mücadelede başarının kilit anahtarı olan yerel uzman personelin kapasitesinin artırılma konusu irdelenmektedir. Bu kapsamda yoksullukla mücadelede yerel yönetimlerin nispi güç ve zayıflıkları tartışılarak bazı çözüm önerileri sunulmaktadır.

Araştırma Yöntemi: Araştırma kapsamında, yoksulluk ve kentsel yoksullukla ilintili literatür taraması yapılarak, yerel yönetimlerin kentsel yoksullukla mücadeledeki görev ve sorumluluklarının altını çizen uluslar arası kuruluşların raporları ve ulusal düzeydeki yasal mevzuat ayrıntılı şekilde incelenmiştir.

Ana Tartışma ve Sonuçlar: Çalışmanın varsayımı şu hipotez etrafında şekillenmektedir; “her ne kadar yeni politik düzende ‘yerelleşme’ argümanı, Türkiye’de yerel yönetimlere birçok rol ve sorumluluğun atfedilmesine neden olduysa da, günümüzde yerel yönetimlerin etkin yoksullukla mücadele politika üretmesi ancak merkezi hükümetin koordineli ve yerelle bütünleşik üst-politikalarıyla mümkün görünmektedir; çünkü yerele sorumlulukla eşgüdümlü ve yeterli finansal, yönetsel ve insan kaynakları ‘gücü’ aktarımı söz konusu değildir.” Sonuç olarak, yerel yönetimlerin kentsel yoksulluğa çare olabilmeleri için ellerinde yeterli finansal ve teknik kapasite bulunmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Kentsel Yoksulluk, Kentsel Yoksulluğu Azaltma, Yerel Yönetimler

Can Local Administrations be Remedy at Urban Poverty Alleviation Having Global and National Dimensions?: Regulations, Dynamics, and Variables in Turkey

ABSTRACT

Grounds of the Study: Under the logic of capital accumulation process; poverty has been aggravating day by day in the world-wide with deepening problems of the most vulnerable and disadvantaged sections of the society, and nowadays with mostly influencing the urban population. Urban poverty demonstrated itself with %8.86 in Turkey (TUIK, 2009). At the study, urban poverty and urban

poverty alleviation have been searched from the socio-economic and political restructuring process from 1980s onwards. Since 1980s, global planet has been under the influence of neo-liberal discourses. New political agenda reflected itself with the policies supporting capital, new order has been settling on decentralization, localization, governance, privatization, elimination of global trade borders, and alleviation of social security network. In this respect, within the framework of re-scaling and re-structuring of state; state transfers power to global scale (multi-national organizations and institutions) and local scale (local administrations). That process leads to change at state's intervention to urban fields and local administrations come to the front side as the pivot actors at combating poverty.

Purpose of the Study: That paper's first objective is highlighting the emergence of local administrations at combating poverty within the socio-economic transformation of world order under capitalist formation within the re-scaling of state process. The second target at the research paper is to set forth the aggravating trend on urban poverty, and demonstrating the intersection points with the critical role and responsibilities of local administrations on that framework. Lastly, the current condition of local administrations in Turkey, at poverty alleviation process is analyzed firstly with the evaluation of institutional responsibilities by the previous and newly enacted local laws, secondly budget proportions have been analyzed by the help of 'current transfer expenditures' budget item; finally, technical staff capacity building issue concerns which have a key role at the success of poverty alleviation are evaluated. In that context, relative strengths and weaknesses of local authorities on poverty struggle have discussed, some solution proposals have been given on that dimension.

Method: Within the context of the study, literature review has been made concerning poverty and urban poverty; and international institutions reports that highlighting the functions and responsibilities of local administrations at combating poverty and legal framework at national level have been deeply searched.

Main Discussion and Conclusions: That study's main assumption has been shaped around that hypothesis, "while at the new political order, decentralization argument let to the attribution of lots of roles and responsibilities to the local administrations, recently, it is seen that local administrations can produce effective poverty alleviation policies only with coordinated and integrated central government upper-hand policies; because local administrations cannot take the necessary financial, administrative and human resource power transition that is in harmony and sufficient with their local responsibilities. Consequently, local administrations have no needed financial and technical capacity for being remedy at urban poverty.

Keywords: Poverty, Urban Poverty, Urban Poverty Alleviation, Local Administrations

1. GİRİŞ

20. Yüzyılın son çeyreğinden buyana küresel Dünya; sosyal, siyasi, yönetsel ve ekonomik alanlarda insanoğluna birçok sorun ve tehdit yaratan köklü dönüşüm süreciyle karşı karşıyadır. Bu süreç, çalışan, küçük girişimci ve sermaye sınıfı arasındaki dengeyi bozmakta, sermaye sınıfının kapitalizmin kriz ve çelişkilerinden, en yüksek oranda faydayı sağlamasının yolunu açmaktadır. Bu noktada, yoksulluk, küresel tehditler arasında yerini almaktadır. Birleşmiş Milletler (BM) (2004: 2) küresel dönüşüm sürecinde yoksulluk sorunsalını, Dünyanın şimdiki süreçte ve sonrasında ilgilenilmesi zorunlu bir tehdit olarak tanımlar. Uluslararası Kalkınma Topluluğu (IDO) tarafından da 2000 yılında Milenyum Kalkınma Hedefleri arasında yoksulluk, küresel sorunların çözümüne yönelik belirlenen sekiz hedef¹ arasında yerini almıştır. Bu bağlamda, 2015 yılına kadar, aşırı yoksulluk ve açlığın azaltılması için günlük gelirleri 1\$ altında yaşayan birey sayısının yarıya düşürülmesi amaçlanmıştır.

Dünya Bankasına (2005) göre, ‘Dünya Kalkınma Göstergeleri’ içerisinde, yoksulluk özellikle kalkınmakta olan ülkelerde yoğun şekilde hissedilmektedir. Afrika ve Kuzey Asya’da ‘beş kişiden biri’ günlük \$1 ile hayatını idame ettirmektedir. 2001 yılı rakamlarına göre, günlük \$1 ile geçimliliğini sağlayan kişi sayısı bu bölgelerde %46,4 (431 milyon) ve %31,3 (313 milyon) oranındadır. 2010 İnsani Kalkınma Raporuna göre, Türkiye İnsani Kalkınma İndeksinde 169 ülke arasında 83. sırada yerini almaktadır. TUIK (2009a) verilerine göre, Türkiye’de %0,48 oranındaki nüfus ‘gıda yoksulluğu’ ve %18,8 oranındaki nüfus da gıda ve gıda-dışı yoksulluk (toplam yoksulluk) ile karşı karşıyadır. Gıda yoksulluğu dışında eğitim, sağlık, konut harcamalarını temel alan ‘görelî yoksulluk’ rakamları ise 2009 yılı için %15,12’dir (TUIK, 2009a).

Yoksulluk, sermaye birikim süreci mantığı altında, toplumda en kırılgan ve dezavantajlı kesimlerin sorunlarını derinleştirmek suretiyle artmaya devam etmekte ve bugünlerde en çok da kentsel nüfusu etkilemektedir. Böylece, kent nüfusu; istihdam olanaklarına ve gelire sınırlı erişim, yetersiz ve güvenliği olmayan konut, eksik kentsel hizmet, sosyal güvenlik olanaklarına sahip olamama, yeterli sağlık ve eğitim hizmetlerine erişememe gibi sorunlarla yüz yüzedir. Bunlara ek olarak, kentsel nüfus, görelî yoksulluk göstergelerinden sosyal parçalanma, kent

¹ Birleşmiş Milletler Kalkınma Hedefleri şu şekilde sıralanmaktadır: Aşırı yoksulluğun ve açlığın yok edilmesi, evrensel ilköğretimin sağlanması, cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi ve kadınların güçlendirilmesi, çocuk ölüm oranının azaltılması, anne sağlığının iyileştirilmesi, HIV/AIDS, sıtma ve diğer hastalıklarla mücadele edilmesi, çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması, kalkınmaya yönelik küresel işbirliğinin geliştirilmesi.

nüfusunun farklı gruplara bölünmesi riskleriyle de karşı karşıyadır. Bu noktada, ‘kentsel yoksulluk’ hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde yaşanan kronik sorunlardan birisi haline gelmiştir.

Birleşmiş Milletler (2010) Raporuna göre, “Dünyadaki her bölge daha az kırsal, daha çok kentsel hale gelmeye başlamıştır. Bu noktada, özellikle gelişmekte olan ülkelerde yoksulluk kentlerde yoğun şekilde yaşanmaktadır”. Bu çerçevede, 1980’lerden günümüze kentsel yoksulluk sorunu, küreselleşmenin ve neo-liberal politikaların yoksul üzerindeki olumsuz ve kimi zaman yıkıcı etkileriyle daha gözle görülür hale gelmiştir. Bu risklerden payını yüksek oranda alan Türkiye’de kentsel yoksulluk oranı %8,86’dır (TUIK, 2009b).

Çalışma kapsamında, kentsel yoksulluk ve kentsel yoksullukla mücadele; 1980’lerden günümüze sosyo-ekonomik ve siyasal düzende yeniden yapılanma süreci ve bu sürecin yerel yönetimlerin hizmet sunumuna etkisi ile merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkilerine yansımaları üzerinden irdelenmektedir. 1980’lerden buyana küresel Dünya yeni liberal söylemlerinin etkisi altındadır. Yeni siyasal gündem sermayeyi destekleyen politikalarıdır. Yeni ekonomik ve siyasal düzen; yerelleşme, yerinden yönetim, yönetişim, özelleştirme, küresel ticari sınırların kaldırılması, sosyal güvenlikte dönüşüm süreçleri üzerinden kendini hissettirmektedir. Bu çerçevede devlet yeniden formüle edilip yapılandırılmakta ve ölçeklendirilmekte, merkezi yönetimin yoksullukla ilgili bazı görevleri yerel yönetimlere ve sivil toplum kuruluşlarına aktarılmaktadır. Devletin yeniden ölçeklendirilmesi ve dönüşümü çerçevesinde devlet küresel ölçeğe (uluslararası ve ulus üstü şirket ve kurumlara) ve yerel ölçeğe (yerel yönetimlere ve bazen yerel ekonomik oluşumlara) güç aktarmaktadır. Bu süreç, devletin kentsel alana müdahale alanlarında değişime neden olmakta ve yoksulluğa ait birçok sorumluluk yerel yönetimlere devir edilmekte veya yerel yönetimlerle paylaşılmaktadır. Bu noktada, yerel yönetimler kentsel yoksullukla mücadelede pivot aktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmanın ana hipotezi şudur: Her ne kadar yeni siyasal düzende ‘yerelleşme’ argümanı Türkiye’de ve çok sayıda ülkede yerel yönetimlere çok sayıda yeni rol ve sorumluluğun atfedilmesine neden olduysa da, günümüzde yerel yönetimlerin yoksullukla mücadelede etkili ve sürdürülebilir politikalar ve uygulamalar üretmesi ancak merkezi hükümetin koordineli ve yerelle bütünleşik üst-politikalarıyla mümkün görünmektedir; çünkü yerele sorumluluklarıyla eşgüdümlü ve yeterli finansal, kurumsal, yönetsel ve insan kaynakları ‘gücü’ aktarılmamıştır.

Çalışmada ilk amaç kapitalist yapının mantıksal döngüsünde, sosyo-ekonomik yapısı dönüşüme uğrayan Dünyada yerel yönetimlerin devletin yeniden

ölçeklendirilmesi (yapılandırılması) sürecinde artan rolünün altını çizmektedir. İkinci hedef, kentsel yoksulluğun kötüleşen eğilimini ortaya koymak, bu çerçevede yerel yönetimlerin kritik rol ve sorumluluklarıyla kesişen noktalarını belirlemektir. Son hedef ise, Türkiye’de yerel yönetimlerin yoksullukla mücadele sürecindeki durumları yürürlükteki 5393 sayılı Belediye ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunları ile ilgili diğer mevzuat çerçevesinde irdelemektir. Kurumsal sorumluluklar boyutunda gerçekleştirilen bu analizde yönetsel olarak yerel yönetim-merkezi devlet ilişkisi dikkate alınmaktadır. İkinci olarak, yerel yönetimin yoksullukla mücadele edebilmesi yerel olarak özerkliğini sağlayabilmesi adına, merkezi yönetimden yerele aktarılan bütçe rakamları ‘cari harcamalar’ kalemi temel alınarak değerlendirilmektedir. Son olarak, yoksullukla mücadelede başarının kilit anahtarı olan yerel uzman personelin kapasite artırma konusu değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, yoksullukla mücadelede yerel yönetimlerin nispi güç ve zayıflıkları tartışılmaktadır.

2. YOKSULLUK SÖYLEMİ

Yoksulluk kavramının tanımlanması; yoksulluğun öğelerinin ve nedenlerinin neler olduğunun saptanabilmesi, yoksul bireylerin sayılarının hesaplanabilmesi² ve sorunun çözümüne yönelik politikalar oluşturabilmesi açısından önem taşımaktadır; ancak üzerinde görüş birliğine varılmış bir yoksulluk tanımı yoktur. Yoksulluğun da zenginlik gibi görel bir kavram oluşu her dönemde, her toplumda ve her birey için geçerli olabilecek ortak ilkeler ve ölçütleri bulabilmeyi güçleştirmektedir (Gül, 1997: 5; Altan, 2004: 145). Bu noktada, Mingioinie’nin (1993) yoksullukla ilgili açıklamaları önem kazanmaktadır:

“Yoksulluk genelde geçimlik için gerekli maddi ihtiyaç ve gereksinimleri ifade etmek için kullanılmaktadır; fakat yoksulluk sorunsalında birey gelirin yanı sıra, kent yaşamında eğitim, sağlık, sosyal hizmetler, kültür ve sosyal bütünleşmeye yönelik sorunlarla da karşı karşıya kalabilmektedir”.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, yoksulluk olgusunun tanımlanmasında, birçok faktör biraraya gelmekte ve yoksulluğu çok boyutlu bir sorun haline getirmektedir. Bu noktada, yoksulluğun doğru tanımlanması, geleceğe yönelik uygulanabilir yoksullukla mücadele politikalarının formüle edilebilmesi adına ilk önemli adımı oluşturmaktadır. Yoksulluk literatüründe en çok kullanılan iki yoksulluk tanımı, yoksulluk olgusunun anlaşılmasında önem arz etmektedir; bunlar mutlak yoksulluk ve görel yoksulluk tanımlarıdır.

² Detaylı bilgi için, İlhan Tekeli, “Kent Yoksulluğu ve Modemitenin Bu Soruna Yaklaşım Seçenekleri Üzerine”, <http://www.tesev.org.tr/projeler/yoksulluk_kent_metin_tebliğ2.php>

Mutlak yoksulluk, “sosyal gruplar arasında ve zaman içerisinde reel satın alım gücü paritesine göre sabit belirli bir düzeyin (yoksulluk çizgisi) altında gelir ya da harcamaya sahip olan nüfusun oranını” ifade eder. Diğer bir ifadeyle, besin gereksinimi ve diğer temel mallara dayanarak oluşturulmuş, sosyal olarak kabul edilebilir yaşam koşullarının minimum düzeyinin altında geçinmek ‘mutlak yoksulluk’tur.³ Bu tanımda, mutlak yoksulluğun ölçümünde kullanılan yoksulluk çizgisi, mutlak minimum geçimlik standardı belirler ve içeriği her bireyin hayatını idame ettirebilmesi için gerekli temel kaynaklardan oluşmaktadır (Erdoğan, 1997). İkinci yoksulluk tanımı olan görelî yoksulluk yaklaşımında, yoksulluk daha geniş sosyo-ekonomik bir içerikte tanımlanır. Bu tür yoksulluk yaklaşımında ölçü yoksulun toplumun genel yaşam standardıyla kıyaslanmasıyla elde edilir (Fitzgerald, 2006). TÜİK (2003) Raporuna göre, görelî yoksulluk “bireyin, toplumun ortalama refah seviyesinin altında yaşaması durumudur. Bu bağlamda, görelî anlamda hane halkının gelir ve harcama olarak genel nüfusa göre belirli bir çizginin aşağısında olması gereklidir”.

Tekrar vurgulamak gerekirse, görelî şekilde yoksulluk tanımlandığında; bir kişinin yoksul olup olmadığı sadece ne kadar gelire sahip olduğuna bağlı olmayıp, toplumda diğerlerinin ne kadar gelire sahip olduklarına da bağlıdır. Yaşam standartları topluma göre değiştiğinden, medyan gelir ya da ortalamanın bir yüzdesi ya da gelir/tüketim dağılımının en düşük dilimine göre belirlenen yoksulluk çizgilerinin de buna göre değiştirilmesi gerekmektedir (Wagle, 2002: 156). Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, mutlak yoksulluk minimum yaşam standardına dayalıken; görelî yoksulluk yaklaşımı gelirin toplumda dağılımıyla ilgilidir. O’Boyle (1999) uygun bir yoksulluk tanımına ulaşılabilmesi adına, mutlak ve görelî yoksulluk yaklaşımlarının birlikte kullanılması gerektiğini savunmaktadır. Yoksulluk tanımı yapılırken bireyin veya hane halkının şu iki temel kriteri sağlaması gerektiği vurgulanmaktadır: 1) Gelir seviyesi olarak mutlak gelir oranının altında yer almak, 2) Ulusal gelir dağılımının belirli bir bölümünde yer almak. Bu tanımlardan yola çıkarak kentsel yoksulluk sorunsalı, içerisinde hem maddi, hem de sosyal, kültürel öğeleri beraber barındırmaktadır. Bununla birlikte, kentsel yoksulluk kavramsal olarak birçok yoksulluk türünü kapsamaktadır: Gelir ve istihdam olanaklarından yoksunluk, yetersiz konut, sağlıksız çevre, sosyal izolasyon ve dışlanma, güçsüzlük.

³ Detaylı bilgi için, Renata Lok-Dessallien, “Review of Poverty Concepts and Indicators”, <http://www.undp.org/poverty/publications/pov_red/Review_of_Poverty_Concepts.pdf>, s.2

3. KENTSEL YOKSULLUĞUN YÜKSELİŞİ VE YEREL YÖNETİMLERİN YOKSULLUKLA MÜCADELEDE YENİ AKTÖRLER OLARAK ORTAYA ÇIKIŞLARI

20. Yüzyılın başlarından buyana küresel Dünya, kapitalist sermaye birikim sürecinin etkisinde sosyal, siyasal, yönetsel ve ekonomik alanlarda dönüşümlere sahne olmaktadır. Bu doğrultuda, özellikle 1980 sonrası dönemdeki bu dönüşüm, insanlık için yeni tehditler doğurmakta, yoksulluk sorunu artan istatistiksel rakamlarla ağırlaşarak kendini hissettirmektedir. Bu çerçevede, sözü edilen dönemin sosyo-ekonomik yapısını algılamada, kapitalist sistemin işleyiş mekanizmasından bahsetmek gereklilik haline gelmektedir. Kapitalist sistem krize eğilimlidir, bu sayede hızlı sermaye transferini gerçekleştirme imkânı bulur; eski ve değer kaybeden sabit sermaye ve eskiyen alan yerini yeni sektörlerin çıkışına, yeni mekânsal kâr odaklı alanların oluşumuna bırakır. Bu döngüde, sermaye yapılı bir çevreyi yok ederken, başka bir yerde yeni bir yapılı çevreyi daha yüksek kâr elde edimi adı altında yaratır (Duncan ve Goodwin, 1998: 62-64). Bununla birlikte, her kriz yeni bir *yaratıcı yıkım*⁴ sürecidir ve eski yapıların yıkılarak yenilerinin inşa edildiği bir dönemin rüzgârlarını estirir. Kapitalizm doğurduğu krizleri kendi lehine çevirebilmekte, sermaye birikimini yaratıcı yıkım aracılığıyla yeniden düzenleyebilmektedir (Harvey, 2007: 38).

Kapitalizm krizi, coğrafi olarak genişleme ve yeniden yapılanma süreçleriyle aşmaktadır. Yeniden yapılanma süreci, kapitalist üretim ve yeniden-üretiminin yeni bir yansımasıdır; kapsamı itibariyle kazanan ve kaybedenler arasındaki uçurumu arttırmaktadır (Harvey, 2002: 75). Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, kapitalist sistemde yoksulluk sorununun çözümü çok güçtür. Bu bağlamda, 1980 sonrası, neo-liberalizm ile ortaya çıkan yeni politik düzen, kapitalizmin tekrar yapılanmasını sağlayan serbestleştirme, kuralsızlaştırma, işgücünün esnekleştirilmesi gibi özellik ve niteliklere sahip, kapitalizmin uzun soluklu yeni bir versiyonudur ve bu mantıksal döngüde en çok zarar gören yine çalışan sınıftır. Bu kapsamda, Harvey (2007)'in şu ifadeleri yoksulluk ve neo-liberal sosyo-ekonomik düzen arasındaki ilişkiyi tanımlamada önem arz etmektedir: “Neo-liberalizm ekonomik büyümenin motoru olarak sınırlı bir etkiye sahiptir, ancak refahın alt sınıflardan egemen sınıflara, yoksul ülkelere zengin ülkelere aktarılmasında başarı sağlamaktadır.”

Neo-liberal politikalar esnek ve ucuz işgücüne neden olmakla birlikte, çalışan sınıf pazarlık gücünü kaybetmekte ve kolektif tüketim özelleşmektedir. Sonuç,

⁴ Bozulup dağılma, süpürülüp gitme, yerleşiklik kazanmadan eskime, buharlaşma, değer yitirme, Marx ve Engels'in Maniesto'da burjuva dönemine atfettikleri ayırt edici özellikler arasındadır.

genellikle refahın kırılgan yoksul sınıftan, kapitalist elitlere doğru transferidir; bu da yoksulluk olgusunun derinleşmesine sebep olmaktadır. Kapitalizmin bu mantıksal çerçevesinde, neo-liberal ideolojinin hegamonik açılımı kendini küreselleşmeyle gösterir. Bu kapsamda, küreselleşme olgusu kapitalist sermaye birikim süreçleriyle ilişkili, kazananları ve kaybedenleri olan siyasal bir süreçtir. Küreselleşme olgusu bu noktada teknolojik gelişmenin kaçınılmaz bir sonucu olarak değil, sermaye birikim sürecinin ve serbestçe gezinen sermayenin uzun bir süreci olarak tanımlanmaktadır (Şengül, 2004: 115). Bu açıklamalara benzer olarak, Harvey (2003) de küreselleşmeyle kapitalist sistemin arasındaki ilişkiyi, küreselleşme olgusunu tanımlarken şu sözlerle kurmaktadır: “Küreselleşme, kapitalist üretim sürecinin yeniden-yapılandırılması aşamasında ortaya çıkan bütün ekonomik, politik, kültürel ve ideolojik değişimlerin üzerine inşa edilen bir süreçtir”.

Kapitalist sermaye birikim sürecinin kendini neo-liberalizm ve küreselleşmeyle yeniden üretmesi günümüzde en dramatik etkilerini kentler üzerinden hissettirmektedir. Kentsel alan, yapılı çevre olarak, kapitalist mantıkta tarihsel süreç içerisinde yaratıcı yıkım mekânıdır. Harvey (1985) “kentler sistematik kentsel süreç içinde anahtar mekânsal alanlardır ve kapitalizmin küresel ölçekteki yansımalarıdır” demektedir. Bu noktada yeniden yapılanma süreci sadece ekonomik boyutta değil, sosyal anlamda da kentler üzerinde olumsuz sonuçlara neden olmaktadır. Kentler piyasanın rekabetçi ortamının güçlerinden günümüzde daha fazla etkilenmekte ve ulusal eşitleyici mekanizmalar tarafından daha az korunmaktadır. Kentler yeniden dağıtımın karşısında yer alan gelişmeye odaklanmakta, böyle bir süreçte zengin daha da zenginleşirken fakir daha fakirleşmektedir. Bu dönüşümün ardında, kent yoksulunu yoksulluktan koruyan sosyal politikaların küresel yarışmacı ölçekte birer engel olarak görülmesinin etkileri bulunmaktadır.

1980 sonrası sosyo-ekonomik dönüşümün en önemli sonuçlarından biri karşımıza kentlerin yoksulluğun yoğun olarak yaşandığı mekânsal alanlar haline dönüşmeleri olarak çıkmaktadır, diğer taraftan da ‘yerel yönetimler’ kentsel yoksulluğu azaltma politikalarında esas aktör haline gelmektedirler. Bu çerçevede, sermaye birikim süreci mantığı altında ve yeni liberal politikalar ışığında, devlet, yeniden formüle edilmektedir. Devletin yeniden yapılandırılması gerektiği düşüncesinin altında yatan temel argüman neo-liberalizm ve küreselleşme söylemleri etrafında şekillenmektedir. Ulus-üstü örgütlerin devletin yeniden formüle edilmesi gerektiği görüşünü Güler (2005: 16-17) şu şekilde ifade etmektedir:

“Devlet özellikle ulus devlet demokratikleşme süreci önünde bir engeldir. Ulus devlet kapalı ve kendi özel alanında kuralları kendi koyar ve oyunu tek başına

oyunar. Bu kabuk anti-demokratik ve otoriter rejimlerin temel yapı-taşıdır. Küreselleşme olgusu bu kabuğu kırmada, demokratikleşme süreci önündeki engelleri kaldırmada kilit role sahiptir, küreselleşme bu bağlamda bir taraftan az gelişmişliği aşmaya yardımcı olacak, bir taraftan da Dünya'nın farklı bölgelerinde yığılan refahtan pay almayı kolaylaştıracak bir süreçtir”.

Devletin yeniden dönüşümü çerçevesinde, devlet güçlerini bir üst ölçeğe Avrupa Birliği, Uluslar arası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası gibi uluslararası örgütlere aktarmakta; bu kurumlar düzenleme ve yeniden yapılandırma kapsamında daha fazla direkt role sahip olmaktadır. Bir alt ölçekte ise devlet gücünü yerel kurumlara aktarmaktadır (Brenner, 1999: 442). Bu noktada, bu açıklamalardan hiçbiri devletin içinin oyulduğu (hollowing-out of state) anlamına gelmez, neo-liberalizmin sunduğu politikaların işleyebilmesi için, devlet siyasi-ekonomik hayatta bazı katmanlara daha derin nüfuz etmeye başlamakta ve bazı alanlarda da daha müdahaleci olmaktadır (Harvey, 2000: 63-65). Buna rağmen, devletin kentsel alana müdahalesinde değişimler meydana gelmektedir. Devlet kentsel hizmetlerin sunumunda eğitim, sağlık, ulaşım gibi alanlardan çekilmeye başlamaktadır (Sassen, 1991). Özetle, ulus devlet daha az müdahaleci duruma gelmekte ve yoksullukla mücadele girişimlerin çoğu 'küresel düşün, yerel hareket et' söylemine paralel olarak yerel yönetimlere aktarılmaktadır.

Bu noktada çalışmada, kentsel yoksulluk ve yerel yönetimlerin yoksulluğu azaltmadaki rolü değerlendirilmektedir. Cockburn'un (1977) tipolojisi yerel yönetimlerin rolünü kentsel alanda incelemek için iyi bir açılım sergilemektedir. Cockburn yerel yönetimlerin sorumluluklarını üç ana başlıkta toplar: 1) Üretim ve sermaye birikimine yönelik, 2) kolektif tüketime ve talebin düzenlenmesine yönelik ve 3) sosyal barış, düzen ve kontrole yönelik. Bu üç ana sorumluluk alanını şu şekilde detaylandırır: Üretim ve sermaye birikimine yönelik sorumluluklar; Üretim için gerekli fakat kendisi üretken olmayan; kentsel altyapının sağlanması, Organizasyon ve üretimin yeniden-yapılandırılması adına sağlanan hizmetler (kentsel dönüşüm, kentsel planlama), İnsan sermayesine yatırım. 2) Talebin düzenlenmesine ve kolektif tüketime yönelik sorumluluklar: Günlük yeniden üretime yönelik hizmetler (kiralık ev), yeniden üretime yönelik genişletilmiş hizmetler (sağlık, eğitim, kültürel ve benzeri hizmetler). 3) Sosyal barış, düzen ve kontrole yönelik sorumluluklar: Baskı araçları (polis), işsizlik yardımı, meşruluğa yönelik hizmetler.

Yukarıda sıralanan sorumluluklardan da anlaşılacağı üzere, yerel yönetimler insan sermayesi yaratmaktan, kolektif tüketime, sermaye birikim sürecinden refah yaratıcı hizmetlere varan birçok görevle karşı karşıyadır ve bütün bu sıralanan

sorumlulukların kentsel yoksullukla güçlü bağları bulunmaktadır. Bu kapsamı göz önünde bulundurarak, yerel yönetimlerin genel yoksullukla mücadele pratikleri aşağıda sunulan başlıklar etrafında incelenmektedir.

Konut için Arsaya Erişim (Arsa Yönetimi)

Birçok yerel yönetim birimi, düşük-gelir grubundaki vatandaşlar üzerinde önemli yansımaları bulunan, konut için arsa alanı üzerine elle tutulur görev sorumlulukları ve yetki alanları bulunmaktadır. Bu bağlamda, imar ve planlama kontrolleri, düzenlemeleri ve kentsel planlar bu konudaki yasal çerçeveyi oluşturur (DFID, 2000). Sözü edilen uygulama ve düzenlemeler; yoksul hane halkının gelir, psikolojik refah, sağlık, çalışmadaki üretkenlikleri ve sosyo-ekonomik dengelerini etkilemektedir (Wegelin ve Borgman, 1995: 5). Yerel yönetimlerin konut konusundaki rolleri şu şekilde özetlenebilir: Belediyeler merkezi yönetimle koordinasyon halinde, şehir bazında yeni konut inşa edebilirler ve toplam konut arzı ve talebini etkin yöneten programlar/projeler geliştirebilirler. Konut kredilerini ve kredi veren kuruluşların statülerini yoksullara ve düşük gelirliilere uygun hizmet kalitesine ve standardına dönüştürebilirler (Wegelin ve Borgman, 1995: 138-139).

Temel Altyapı ve Hizmet Sunumu

Yerel yönetimlerin; su arzı, kanalizasyon, drenaj, selden koruma, katı atık toplama ve yok etme, yol yapımı, ulaşım, trafik yönetimi gibi birçok yetki alanı yoksulun geçimlik stratejileri üzerinde hayati önem taşımaktadır. Yoksul hane halkları yukarıda sıralanan hizmet alanlarında sınırlı erişim sorunlarıyla karşı karşıyadır. Bu kısıtlılıklar özellikle sağlık ve eğitim alanlarında negatif etkiye sahiptir. Birincil sağlık hizmetleri, mesleki eğitim gibi hizmetler kentsel yoksullukla mücadelede yerelin diğer müdahale alanlarıdır (Wegelin ve Borgman, 1995: 9-15).

Yoksul-yanlı Eğilimler

Yoksul yanlı-eğilimler yerel müdahale seçeneğinin iki aracı bulunmaktadır; birincisi direkt destekleyici olarak istihdam olanaklarının geliştirilmesi ya da yoksul grupların gelirlerinin kamu istihdamı ve topluluk girişimleriyle artırımıdır. İkincil olarak, düşük gelir gruplu bireylerin geçimliklerinin kendi kendilerine sağlamaları adına küçük-ölçekli girişimlerle desteklenmesidir (DFID, 2000: 3). Yoksul-yanlı eğilimlerden ilki olan 'istihdam yaratımı' yoksulların geçimlik stratejilerini sağlamak adına önemli araçlardan birisidir. Yoksul kesimlerin emeğinin gelir olarak dönüşümü genelde tek gelir yaratıcı değer olarak karşımıza çıkar. Buna rağmen,

birçok yoksul vatandaş işsizlik sorunuyla yüz yüzedir. Bunun yanısıra, yerel yönetimler düzeyinde istihdam yaratımı, yerel girişim alanları, genelde makro-ekonomik politikalarla daraltılmaktadır, bu yüzden yerel ekonomik aktiviteyi arttıracak, toplumda dezavantajlı gruplara yönelik özel programların uygulanması sağlanmalıdır (Granada, 2001: 315).

Yerel yönetimler bazında ikinci politika girişimi ise küçük ölçekli girişimcilere ve dezavantajlı kesimlere yönelik olarak sunulan mikro-kredidir. Bu kesimlerin profesyonel yeteneklerini ve/veya girişimcilik yönlerini gelire dönüştürecek yeterli gelir ve sermaye birikimi bulunmaz. Mikro-kredi projeleriyle, kırdaki ve kentte yaşayan yoksul bireyleri kendi işlerini kurmaya teşvik etmek ve girişimcilik potansiyellerini arttırmak hedeflenir. Bu noktada, mikro-kredi programlarının başarısı için merkezi ve yerel yönetimlerin birlikte ve eşgüdümlü katkısı gerekir (Özden ve Arabacı, 2010: 838). Merkezi yönetimin ve fon sağlayıcıların katkısı ve yerel yönetimlerin kendi sorumluluk coğrafyalarındaki destekleri aracılığıyla yönetilen mikro krediler daha verimli ve etkin kaynak kullanımına katkı sağlayabilir.

Çalışma kapsamında Türkiye’de yerel yönetimler üç boyut etrafında incelenmektedir. Birinci olarak, kentsel yoksulluğun ayrıntılı analizi için kurumsal sorumluluk alanı yasal mevzuat çerçevesinde yürürlükteki 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu kapsamında irdelenmektedir. Bu sayede, yerel yönetimlere yeni atfedilen veya kapsamı genişletilip derinleştirilen yoksullukla ilgili rol ve sorumluluk alanları üzerinde durulmaktadır. İkincil adım olarak yoksullukla mücadele için merkezi yönetimin yerele aktarmakta olduğu mali kaynaklar incelenmektedir. Son olarak ise teknik personelin kapasite artırımı konusu irdelenmektedir.

4. YEREL YÖNETİMLERİN YOKSULLUKLA MÜCADELESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yoksullukla mücadele yerel yönetim birimleri tarafından bir müdahale stratejisi olarak mikro ölçekte uygulanmaktadır. Yoksullukla mücadelede yerelleşme çabası, yerel yönetimlerin merkezi yönetime nazaran daha etkin yoksulluğu azaltıcı politikalar izleyebileceği argümanı üzerinden şekillenmekte ve bu kapsamda yerel yönetimlerin avantaj alanları şu şekilde sıralanmaktadır:

- Yerel yönetimler yerel bilgi ve seçeneği dâhil etmeleriyle, kentsel yatırımda etkinliği arttırmaktadırlar (Devas ve Rakodi, 1993).

- Kentsel halkın ihtiyaçlarına yönelik yatay ve dikey bilgi akışını, merkezi hükümet ve diğer kalkınma ajanslarına aktarmaktadırlar. Yerel kapasite ve kaynakların koordinasyonu ve mobilizasyonunu sağlamakla birlikte eğer gerekli şekilde desteklenirse, yerel ekonominin gelişimi, işgücü yaratımında anahtar rol oynayan kurumlar haline dönüşebilirler. Yerel kalkınma planlarının hazırlanmasını, katılımcı bir süreçle formüle edilmesini, kavramsallaştırma ve operasyon süreçlerini desteklemektedirler. Yerel ölçekte adil ve eşitlikçi yoksulluğu azaltıcı programların gelişmesine katkı sağlarlar. Yerel paydaşların da katılımıyla, devlet ve halk arasında güveni ve hesap verebilirliği arttırmakla birlikte, yerel yönetimin işleyişinde demokratik diyalogun oluşumuna da katkı sağlarlar (Bossuyt ve Gould, 2007: 5).

- Yasal mevzuatın işleyişiyle, güvenlik ve suçtan korunmayı sağlarlar (Rogerson, 1999: 514).

Bu çerçevede, yerel yönetimlerin yoksullukla ilintili problem çözümüne dahil edilmesi gereği düşüncesi, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin gündemine 1960'lı yılların ortalarından itibaren girmeye başlamıştır. Avrupa'da kent yardım programı ve sosyal kalkınma projeleriyle yerel yönetimler yoksulluk sürecine entegre edilmektedir (Alcock ve Craig, 1998: 553). Bu doğrultuda, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP/UNCHS - Habitat) / Dünya Bankası Kent Yönetim Programı (Urban Management Programme (UMP)); tematik hedef olarak kentsel yoksullukla mücadeleyi seçmişlerdir. Sözü edilen, Dünya Bankası Kent Yönetim Programında (UMP) kentsel ölçekli geniş ve bütünsel yoksullukla mücadele programı önerilmiştir. Bu kapsamda düzenleyici ve yasal mevzuatın oluşturulması, kentsel hizmetlere erişim, istihdam yaratma, suçtan ve doğal afetlerden korunma, kalkınma çabalarında koordinasyon ve entegrasyon konuları gündem maddeleri olarak belirlenmiştir (DFID, 2002: 3).

Dünya Kalkınma Raporunda (2003) da yerel yönetimlerin yoksullukla mücadeledeki rolü açık şekilde şu sözlerle ifade edilmektedir:

“Yerel yönetimlerin yoksullukla mücadeledeki kritik rolü özellikle hizmet sunumunda merkezi hükümet tarafından mutlaka dikkate alınmalıdır ve belediyelerin yoksulluktaki sorumlulukları arttırılmalıdır. Bu çerçevede karar almada ve uygulamada özerklik önem arz etmekle birlikte, sosyal politikanın formüle edilmesinde ve uygulanmasında yerel yönetimler sürece dâhil edilmelidir.”

Ontario Belediyeler Birliği (OMSSA, 2009: 5) ‘yoksulluğun azaltılmada anahtar bileşenler’ teması adı altında, yerel yönetimlerin yoksulluk sürecindeki önemini şu şekilde vurgulamaktadır: “Yoksullukla mücadele mutlaka ortaklaşa bir çaba olmalıdır, her paydaş ya da ortak üstüne düşeni en iyi şekilde gerçekleştirmelidir.

Yerel yönetimler hükümetin hedeflerini cevap verebilir, koordineli, bütünlük yel planlanmış hizmet dağıtım modelleriyle desteklemelidir”.

Bu kapsamda, Türkiye’de yoksullukla mücadelede yerleşme çabasından etkilenmiş ve yasal anlamda yerel yönetimlere yoksullukla mücadelede yeni sorumluluklar yüklenmeye başlanmıştır. Yerel yönetimlerin Türkiye’de yoksullukla mücadelede rolünün artışı, Devlet Planlama Teşkilatı’nın (DPT) 8. Beş Yıllık Kalkınma Raporunda (2001-2005) görmek mümkündür. Bu noktada, DPT ulusal kalkınmayı, yatırım planlarını ve yerel yönetim kararlarını önemli ölçüde etkileyen bir kuruluştur (BMKP, 2001: 6). ‘Gelir Dağılımında İyileşme ve Yoksulluğu Azaltma Raporu’ bu çerçevede önem arz etmektedir. Rapor yerleşmeye vurgu yapmakta ve yerel yönetimlerin yoksullukla mücadelesiyle ilişkisini şu sözlerle vurgulamaktadır: ‘Yerel vatandaşların hayat standartlarını arttırmak adına destekleyici finansal bütçe kaynakları yoksullukla mücadelede yerel yönetimlere aktarılmalıdır’ (DPT, 2001: 188). Raporda yoksullukla mücadelede acil alınması gerekli önlemler ve bunlara yönelik politikalar, ‘yoksulluğu azaltmada uygulama planı’ kapsamında tartışılmış ve yerel yönetimlerin Türkiye’de yoksulluk sorunlarındaki kritik rolleri vurgulanmıştır. Çalışma kapsamında, yerel yönetimlerin (belediyeler ve il özel idareleri) yoksullukla mücadeledeki şu anki durumları; kurumsal sorumluluk, kaynaklarda mobilizasyon ve kapasite artırma boyutları üzerinden tartışılmaktadır.

4.1. Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Kurumsal Sorumlulukları

Dünya’daki sosyo-ekonomik dönüşümden Türkiye de etkilenmiş; yoksulluğu azaltma konusunda özellikle belediyeler ve il özel idareleri mevcut hukuki mevzuatlarında yeni sosyal sorumluluklar üstlenmişlerdir. Bu çerçevede, 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu belediyelerin değişen ve artan yoksullukla mücadele rollerini göstermede önemli bir yasal mevzuat olarak karşımıza çıkmaktadır. 1580 sayılı eski Belediye Kanununa kıyasla, belediyelerin sosyal sorumluluklarındaki artış, bu yeni Belediye Kanununda açık bir şekilde görülmektedir. 5393 Belediye Kanunundaki 14. madde (paragraf A) belediyelerin görev alanlarını tanımlarken yoksullukla ilgili sorumluluklarını şu şekilde ifade etmektedir:

“İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma;

ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000’i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar.”

Görev tanımından da görüldüğü üzere, 5393 sayılı Belediye Kanunu yoksul tanımını genişletmekle beraber, kırılgan sınıf içerisinde kadın, çocuk, genç olmak üzere özürlü grubunu da dahil etmiştir. Buna ek olarak, Kanunun 38. maddesiyle de belediye başkanının sosyal hizmet sağlamadaki rolü daha net bir şekilde ortaya konulmuştur. Belediye Kanununun 38. Maddesi ise şu ifadelerle yer vermektedir: “m) Belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak. n) Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özürülere yönelik hizmetleri yürütmek ve özürülüler merkezini oluşturmak”. Kanunun belediyenin giderlerini düzenleyen 60. maddesinin i bendinde ise şu ifadeler yer almaktadır: “dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özürülülere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar”. 5393 sayılı Belediye Yasası ayrıca özürülüler için profesyonel merkezler kurmayı zorunlu hale getirmekte ve belediye bütçesinden de ihtiyaçla orantılı kaynak aktarımı ilk kez yasal olarak mevzuata alınmaktadır.

5393 Belediye Kanununa ek olarak, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu büyükşehir belediyelerinin yoksullukla mücadeledeki rollerini açık şekilde ifade etmektedir. 5393 sayılı Belediye Kanununda sıralanan sosyal sorumluluklar büyükşehir belediyelerine de atfedilmiştir. Büyükşehir Belediye Kanunu kapsamında madde 7/v, 18/m ve 24/m yoksullukla mücadele açısından önem arz etmektedir. Nitekim Kanunun 7/v maddesine göre “sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak” büyükşehir belediyelerinin görevleri arasında sayılmıştır. Büyükşehir belediye başkanının görev ve yetkilerini düzenleyen 18/m maddesine göre ise “bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özürülülerle ilgili faaliyetlere destek olmak üzere özürülü merkezleri oluşturmak” bu belediyelerin görevleri arasında yer almaktadır ve başkanlara doğrudan sorumluluklar yüklemektedir. Büyükşehir belediyelerinin giderlerini düzenleyen 24. maddenin j. ile o. bendleri ise “dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özürülülere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar; Spor, sosyal, kültürel ve bilimsel etkinlikler için

yapılan giderler” den bahsetmektedir. Daha önce 5393 Belediye Kanununda da vurgulandığı üzere; ilk kez yoksul, ihtiyaç sahibi ve özürllüer için bütçede sosyal harcama kalemleri tanımlanmış, özürllüer için merkez oluşturma görevi belediye yönetimleri kapsamına alınmıştır.

Bu Kanunlara ek olarak, yürürlükten kaldırılan 3360 sayılı İl Özel İdareleri Kanunu, yoksullukla mücadelede sosyal yardım alanında yerel yönetimin görevlerini belirtmiştir. İl Özel İdare'nin sosyal yardım alanında görevleri; “hastane, dispanser, sağlık evi, düşkünler evi ve yetimhane açmak, 4109 sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanunun 11. maddesi gereğince muhtaç asker ailelerine yardım etmek; 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununun 18. maddesinin (i) fıkrası gereğince katılma payı vermektir” (3360 Sayılı Kanun, m 78). Bu yardım maddeleri yoksulluğun çözümünde doğrudan katkısı olabilecek görevler değildir. Üstelik İl Özel İdareleri bunları da tam manasıyla gerçekleştirememiş ve bu sosyal yardım alanları ve görevleri zaman içerisinde Sağlık Bakanlığı'na devredilmiş bulunmaktadır (Özden ve Arabacı, 2010: 10).

2005 yılında yürürlüğe giren 5302 sayılı İl Özel İdaresi Yasasında yoksullukla ilgili görev ve yetkiler daha detaylı şekilde tanımlanmaktadır. Bu yasada, il özel idarelerinin toplumun dezavantajlı kesimlere yönelik sosyal hizmetler sunabileceği, sosyal yardımlarda bulunabileceği, yoksullara mikro kredi verebileceği, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları hizmetlerini karşılayabileceği ve eğitim kurumlarına arsa temin edebileceği hükümleri yer almaktadır. Ayrıca bu Yasada il özel idarelerinin hizmet sunumunda özürllü, yaşlı, düşkün ve dar gelirli durumuna uygun yöntemler uygulayacağı hükmü yer almaktadır. Bu noktada, mikro-kredi uygulaması il özel idareleri yasal çerçevesi kapsamına, il özel idaresinin görev, yetki ve sorumlulukları başlığı altında, aşağıda açıklanan ilgili Kanun maddesiyle alınmaktadır.

Madde 6 - İl özel idaresi mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla; “Sağlık, Gençlik ve spor, tarım, sanayi ve ticaret; ilin çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde”,

Yeniden ifade etmek gerekirse, yukarıda açıklanan yasa maddelerinden de anlaşılacağı üzere, yoksullukla mücadelede yerele atfedilen rol ve sorumluluklar

daha belirgin hale gelmiş; yoksulluk savaşında yerelleşme çabası ülkemiz yerel yönetimlerinde de yerini almıştır. Bu noktada, Murat Aydın'ın 2006 yılındaki 'Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler' adlı çalışması, özellikle 5393 sayılı Belediye Kanununun belediyelere atfedilen rol ve sorumluluklarının değerlendirilmesi hakkında fikir vermektedir. Çalışma 2006 döneminde, nüfusu 50 binin üzerindeki 206 belediyede yapılmıştır. Araştırmaya 95 adet il, ilçe belediyeleri ile büyükşehir belediyeleri, büyükşehir ilçe belediyeleri, büyükşehir alt kademe belediyeleri anket yoluyla katılmıştır. Anketler, Türkiye'de belediyelerin sosyal politika alanındaki etkinliklerini ortaya koymak amacıyla biçimlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan belediye başkanlarının büyük çoğunluğu 5393 sayılı Belediye Yasasının sosyal politika alanında daha fazla yeni yükümlülükler getirdiği konusunda hemfikirdir. Yeni yasa en fazla sosyal politika alanında yeni yükümlülük ve görevler getiren bir yasa olarak tanımlanmaktadır. Buna karşın, araştırmaya katılan belediyelerin başkanları yeni yasada belediyelerin gelirleri artırılmadığı gibi, belediyelere görevleriyle orantılı kaynak tahsis edilmediğini ifade etmişlerdir. Bunlara ek olarak, çalışmaya katılan belediye başkanları, sosyal politika uygulamalarındaki güçlükleri şu şekilde sıralamışlardır: Deneyim ve birikim eksikliğinden kaynaklanan sorunlar, kalifiye personel, personel istihdamında güçlükler, kaynak yetersizliği, bürokrasi, idari yapıda aksamalar, hizmet standardı konusunda belirsizlik, uygulama yöntem ve usulünde karmaşa, öncelikleri belirleyememe (Aydın, 2006: 62).

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, yerelleşme adına her ne kadar birçok madde yasal mevzuatlarda tanımlanmış olsa da yoksullukla mücadele sürecinde yerel yönetimler yönetsel, finansal ve teknik yönlerden birçok sorunla mücadele etmektedir. Öncelikli olarak, eğer yerel yönetim kuruluşlarından yoksullukla mücadelede başarı örnekleri bekleniyorsa; yasal çerçevenin tanımlanmasının ötesinde, merkez ve yerel arasında görev, yetki ve sorumlulukların bölüşümü ve yoksullukla ilgili alanlarda gerekli kaynak tahsisi önemli bir gerekliliktir. Kurumsal olarak, görev bölüşüm ve tahsisinin yapılmaması, yerel ve merkezi hükümet arasında birden fazla yönetim kademesinin aynı görev sorumluluk alanıyla uğraşması sonucunu doğuracaktır. Görev tahsisi sadece merkez-yerel arasında değil, belediye ve il özel idarelerinin birbirleri arasında ve hatta kendi iç dinamiklerinde (özellikle yoksullukla ilintili belirli birimler arasında da) uygulanması gereklidir. Böylelikle, iş yükünün ağırlaşması, finansal ve insan kaynağının atıl kullanılması, yoksulluk savaşında hizmet sunumunda kalitesiz hizmet yönetimi sorunları yoksullukla mücadelede engel teşkil etmeyecektir. Bu bağlamda, tahsis edilen görev ve sorumlulukların işleyişi, uygun bir politika çatısı

ve stratejisini gerekli kılmaktadır. Yerel yapıdaki her türlü yoksullukla ilintili birimin güç ve sorumluluk tanımları yapılarak ‘yoksulluk yönetim sistemi’ kurulmalıdır (Keşgin, 2008: 164).

İkinci olarak, ulusal düzeyde belirlenen politika ve programlarla azaltılmayan yoksulluk sorunu, yerel yönetimlere devredilmeye başlanmıştır. Yasal çerçevede de belirtildiği üzere, her ne kadar yoksulluk savaşında birçok sorumluluk yerel yönetimlere devredilmişse de, finansal ve teknik açıdan yerel yönetimlerin güçleri gözardı edilmektedir. Bu sözü edilen durum, sadece Türkiye’nin gerçeği değildir; neo-liberalizmin asimetrik ölçek politikaları; yerel yönetimleri ve yerel aktörleri ‘güçsüz sorumluluk’ (responsibility without power) sorunuyla karşı karşıya bırakmaktadır (Peck ve Tickell, 1994: 324-325). Bu kapsamda, özerk yerel yönetim olabilmek, sadece özerk organlara sahip olmakla mümkün değildir; yerel yönetimler belirtilen sorumlulukları en uygun şekilde yerine getirebilmek adına kendilerine ait finansal ve teknik personel kaynağına da ihtiyaç duymaktadırlar (Keleş ve Mengi, 2002: 13).

4.2. Yerel Yönetimin Finansal Kaynak Mobilizasyonu

Etkili yoksullukla mücadele stratejilerinin uygulanması, yerel yönetimlerin finansal kaynak ve gelir varlığına bağlıdır (Braathen ve Palmero, 2001: 291). Yerel yönetimlerde yerel kaynaklardaki eksiklik, merkezi hükümetin finansal kaynak aktarımını zorunlu kılmaktadır. Merkezden daha çok yetki devredilirken buna denk kaynak da sağlanamıyorsa hizmet sunumu zorlaşacaktır (Demir, 2006: 122). Yerel yönetimlerin yoksullukla mücadelede atıl kurumlar olarak kalmamaları için finansal kaynaklarda iyileştirme çabalarına ihtiyaç bulunmaktadır. Bossyut ve Gould’a (2007: 5) göre, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi aşamasında, kaynak ve gelirlerinin de artırılması gerekmektedir; böylelikle yerel halkın ihtiyaç ve beklentilerine elinde bulundurduğu kaynaklarla daha etkin şekilde cevap verebilir. Bu doğrultuda, çalışma kapsamında Türkiye’de belediye yönetimlerinin mali analizi için belediye türlerine göre cari transfer harcamaları⁵ ve mahalli idare harcamalarının GSMH içindeki payları incelenmektedir. Bu ulusal istatistikler, Türkiye’de yerel yönetimlerin sosyal harcamalar nezdinde aldığı pay ve oranların analizinde önem arz etmektedir.

⁵ Cari Transfer harcamaları: Sosyal amaçlı harcamalar, görev zararları, mahalle idareler yardımları, kar amacı gütmeyen kuruluşlara yapılan yardımlar, hane halkına yapılan transferler, yurtdışında yapılan transferler, gelirlerden ayrılan paylardan oluşmaktadır (Hazman, 2010: 147-148).

Tablo: 1 Belediye Türlerine Göre Cari Transfer Harcamaları ve Toplam Harcamalar (2008-2009), (1000 TL)

	2009			2010		
	Cari Transferler	Toplam Harcamalar	%	Cari Transferler	Toplam Harcamalar	%
Büyükşehir Belediyeleri	839.004	13.662.594	6.14	1.007.278	13.836.250	7.28
İl Belediyeleri	135.713	3.262.669	4.16	166.234	3.872.080	4.29
İlçe ve Belde Belediyeleri	680.977	14.123.326	4.82	824.584	16.801.958	4.91
Toplam	1.655.694	31.048.589	5.33	1.998.096	34.510.288	5.79

Kaynak: <http://www.muhasibat.gov.tr/>

Tablodan da görüldüğü üzere, ‘cari transfer’ harcamaları toplam belediye harcamaları içerisinde %5 oranında seyretmektedir. 2009 ve 2010 verilerine baktığımızda, büyükşehir belediyeleri, il ve ilçe belediyelerine oranla daha yüksek oranlara sahiptir. Buna rağmen, bu oran kentsel ölçekte yoksullukla mücadele için yeterli bir pay değildir. Sosyal harcamalara ayrılan bu paylar dikkate alındığında, bu finansal oranların etkin yoksullukla savaşım strateji ve politikaları izlemede kısıt olduğunu söylemek mümkündür. Yerel yönetimlerin kendi harcamalarını finanse edebilecek sermayeleri ve sosyal harcamalara ayrılan paylarını yetersizdir.

Tablo: 2 Mahalli İdare Harcamalarının GSMH İçindeki Payları (1975-2009)

	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2006	2009
Harcamalar	1.31	1.54	1.83	2.37	3.38	4.73	3.3	3.5
1. Cari giderler	0.71	0.96	0.79	1.25	1.21	1.72	1.9	1.9
2. Yatırım harcamaları	0.67	0.64	0.89	0.68	0.97	1.60	1.4	1.3
3. Cari transferler	0.08	0.07	0.09	0.39	1.08	1.17	0.2	0.2
4. Kamulaştırma ve sermaye değer artışı	0.06	0.02	0.10	0.06	0.10	0.16	-0.1	0.0
5. Sermaye transferleri	-0.22	-0.16	-0.04	-0.01	0.02	0.09	0.0	0.0

Kaynak: <http://www.dpt.gov.tr>

Cari transfer harcamaları kalemi belediyelerin yoksullukla ilgili yaptığı sosyal harcamalar hakkında fikir verebilecek temel veri grubunu oluşturur. Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere, cari harcamalar yıllar içerisinde %1 oranını aşmamaktadır. Cari transferler de son iki yıl içerisinde 0,2 oranında düşüşe uğramıştır. Tekrar vurgulamak gerekirse, GSMH içindeki sosyal hedefler için ayrılan oranların yetersizliği yerel yönetimlerin yoksullukla mücadelesinde engel teşkil etmektedir.

Bütün bunlara ek olarak, cari transfer harcamaları kaleminin belediye bütçelerinde net olarak belirtilmemesi yoksullukla ilgili yapılan harcamaların net bir şekilde yorumlanamaması sonucunu doğurmaktadır. Yoksullara yapılan yardımların miktar ve bileşenlerinin kolayca saptanamaması, yoksulluk politikalarının belirlenmesini ve etkin şekilde uygulanmasını olumsuz etkileyebilir. Hâlbuki bu kesimlere yapılan karşılıksız yardımlar bütçede ilgili harcama kalemleri arasında açıkça gösterilebilseydi, bu yardımların yeterli miktarda olup olmadığı, değişik kesimler arasında dengeli dağılıp dağıtılmadığı gibi hususlar daha iyi analiz edilerek gerekli düzeltici ve geliştirici önlemlerin zamanında ve etkin şekilde alınması mümkün olabilecektir. Bu, aynı zamanda geleceğe dair etkili bir vizyon oluşturulmasına, kamuoyuna gerçekçi bilgilerin sunulması ile hesap verme sorumluluğunun tesisine, saydamlığın güçlendirilmesine, halkın katılımının sağlanmasına, ilgili resmi ve özel kişi, kurum ve kuruluşların ilgi, destek ve katkılarının artırılmasına imkan sağlayacaktır. Üstelik bu yolla uygulamada karşılaşılan sıkıntıların da üzerine rahatlıkla gidilebilecek; daha çok mali kaynak, bu kesimlere aktarılacaktır. Bu yüzden, yerel yönetimlerin bütçelerinde yoksullara ait olduğu söylenen bu harcama kalemlerinin birleştirilmesinde ve bu dağınıklıklara biran önce son verilmesinde yarar vardır (Önen, 2011: 91).

4.3. Yerel Yönetimlerde Teknik Personelin Kapasite Artırımı

Gelişmekte olan ülkelerde, yerel yönetimlerin başarısı ve etkinliği, yetki ve sorumluluk dengesi, finansal kaynak ve merkezden yetişmiş uzman personel transferine bağlıdır. Etkin kentsel yoksullukla mücadele programlarının yürütülmesinde, teknik personelin kalifiye olup olmaması, etkin hizmet dağıtımında önemli bir etkiye sahiptir (Wegelin ve Borgman, 1995: 149). Bunun yanı sıra, zayıf teknik kapasite, performansta kısır döngüye ve güvensizliğe neden olmaktadır (Bossuyt ve Gould, 2000: 5). Zira belediyelerde sosyal politika ve sosyal hizmet uzmanlarının bulunması gereken birimlerde asosyal bürokrat ve teknokratların bulunması ve kadroların olması gerekenden çok eksik olması en büyük sorunlardan birisidir (Demir, 2006: 121).

Bu noktada, yerel yönetimlerin yoksullukla ilintili birimlerinde çalışan yerel yönetim personelinin yoksullukla ilgili konularda eğitimi bir gereklilik olarak ön plana çıkmaktadır. Etkin yoksullukla mücadele politikalarının uygulanabilmesinde personel eğitiminin önemini şu başlıklarla açıklamak mümkündür;

- a. Hem toplum, hem de teknoloji hızlı bir değişim içerisinde. Kentleşme giderek karmaşıklaşmakta; vatandaşlar daha bilgili hale gelmekte; daha fazla, daha çeşitli ve özellikli hizmet beklemektedir. Dolayısıyla yerel yönetimler, çalışmalarının bilgi, hüner ve davranışlarını sürekli olarak geliştirmek ve onları çalıştırdıkları işlere uygun eğitim almış olanlar arasından seçmek suretiyle bu değişimlere cevap verebileceklerini anlamışlardır.
- b. Yerel yönetimlerin sunduğu hizmetler, artan bir şekilde farklı birimler ve disiplinler arasında yakın işbirliği ve koordinasyon gerektirmektedir. Bu noktada, etkin yoksullukla mücadele stratejileri ve politikaları yürütmek ancak kurum içi ve kurumlar arası bütünlük çabalarıyla mümkün görünmektedir.
- c. Yerel yönetimlerden daha yüksek performans ve kalitede hizmet beklenmektedir. Çoğu ülkelerde merkezi yönetimler, geleneksel olarak kendilerinin yürüttüğü çeşitli hizmetleri yerel yönetimlere devretmektedir. Böylece, yerel yönetimlerin hizmet sunma kapasitesi ve ulusal gelişmedeki rolleri daha önemli hale gelmektedir. İyi gelişmiş personel, yerel yönetimlerin hizmet yürütme ve idari kapasitesini artırmada önemli rol oynar (Edison vd.,1993).

Bu doğrultuda, Türkiye’de etkin yoksullukla mücadele strateji ve pratiklerinin uygulanmasında teknik uzman personel sıkıntısıyla karşılaşmaktadır. Personelin yapabilirliğinin artırımı adına kapasite artırıcı programlara acil ihtiyaç duyulmaktadır. Yerel yönetimlerde çalışanların çoğunlukla yoksullukla ilgili teknik bilgisinin olmayışı, kaynakların etkin şekilde dağılımında sıkıntıya neden olmakta, kent- sel ölçekte yoksulun belirlenme sürecini negatif yönde etkilemektedir. Yoksulluk alanında çalışan personel genelde sorunlara hızlı çözüm üretme konusunda eksik kalmaktadır (Özden ve Arabacı, 2010: 4). Buna ek olarak, sosyal yardımların dağıtımında; ayrımcılık ve şeffaf olmama argümanları, genelde uzmanlaşmamış teknik personel kaynaklı sorunları teşkil etmektedir (Buğra ve Keyder, 2003: 34). Bu engelleri aşabilmek ve yoksullukla mücadelede etkinliği sağlayabilmek adına yerel teknik personel yoksullukla mücadeleye dair ulusal ve uluslararası düzeydeki hizmetiçi eğitim programlarına dahil edilmeye muhtaçtır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kapitalizm krizleri ve çelişkileri etrafında, küreselleşme ve neo-liberalizmin sosyal, ekonomik ve politik dinamikleri yeniden yapılandırması çerçevesinde; gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yoksulluk oranları günden güne artmaktadır. Bu sözü edilen süreçte en yoksul ve kırılgan kesim üzerindeki yükü daha da ağırlaştırmaktadır. Bu doğrultuda, kentsel yoksulluk kronik bir problem haline gelmektedir. Ulusal bazda çözülemeyen yoksulluk sorunsalı, yerelleşme argümanı ile yerel yönetimlere devredilmekte ve kentsel yoksullukla mücadele politikaları gündeme gelmektedir. Bu çerçevede, yoksullukla ilgili birçok görev ve sorumluluk yerel yönetimlere devredilmiş olmasına rağmen, yerel yönetimler yoksullukla mücadelede özellikle politika ve strateji uygulama sürecinde, birçok sorun ve eksiklikle mücadele etmektedirler. Dolayısıyla, eğer yerel yönetimler yoksullukla mücadelede çare olacaksa merkezi yönetimden genelde sosyal sorunlarla özelde yoksullukla mücadele harcamalarına aktarılan payın artırılması gereklidir. Yerel yönetimlere sorumluluklarıyla eşdeğer oranda güç aktarılmalıdır.

Yoksullukla mücadelede “iş-akış” süreci ve sorumlulukların merkezi ve yerel yönetimler etrafında uygun şekilde dağılımı yapılmalıdır. ‘Yoksulluk yönetim sistemi’ yoksulluk savaşında merkezi ve yerel yönetimler tarafından ortaklaşa olarak kurgulanmalıdır. Bu noktada, bütünleşik yoksullukla mücadele politikalarına ihtiyaç vardır, yerel yönetimlerin merkezi hükümet gibi elinde yeterli sorumluluk ve üst-ölçekli politika uygulama imkânları bulunmamaktadır. Yerel yönetimler genelde kısa-sürelili ve geçici çözüm politikaları üretmektedir. Bu çerçevede, anı ve günü kurtarıcı önlemler yerine, uzun-soluklu politika ihtiyacı önem arz etmektedir (Kesgin, 2008: 165). Kapsamlı merkezi hükümet-bazlı yoksulluk politikaları oluşumu, yoksullukla mücadelede etkin sonuç elde etme açısından kritik öneme sahiptir. Bu doğrultuda; merkezi hükümetin genel politikasıyla uyumlu, yerel yönetim girişimleri ve politikaları, uygun çözümlerin üretilmesi aşamasında elzemdir. Yoksulluğun azaltılması bütünleşik merkez-yerel uygulamalarıyla mümkün görünmektedir.

KAYNAKÇA

- Alcock, P. and Craig, G. (1998) Monitoring and Evaluation of Local Authority Anti-Poverty Strategies in the UK. *International Journal of Public Sector Management*, 11 (7), 553-565.
- Altan, Ö.Z. (2004) *Sosyal Politika Dersleri*, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Aydın, M. (2006) *Yeni Yasal Düzenlemeler Çerçevesinde Türkiye’de Belediyelerin Sosyal Politika Alanındaki Görev Ve Deneyimlerinin Değerlendirilmesi (Zeytinburnu Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi.
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (BMKP) (2001) *Implementing LA21s in Turkey*, Project of the Governments ‘61’ Turkey.
- Birleşmiş Milletler (BM). (2004) *A More Secure World: Our Shared Responsibility, Report of the High-level Panel of Threats, Challenges and Change*, UN Publications.
- BM (2010) *2009 World Revision of Urbanization Prospects*, UN Publications.
- Bossuyt, J. and Gould, J. (2000) Decentralization and Poverty Reduction: Elaborating the Linkages, *European Centre for Development Policy Management Brief 12*, European Centre for Development Policy Management.
- Braathen, E. and Palmero, A. (2001) Towards Pro-Poor Governance? The Case of Mozambique, Francis Wilson, Nazneen Kanj and Einar Braathen (Editors), *Poverty Reduction: What Role for the State in Today’s Globalized Economy?*, NAEP, Cape Town and London.
- Brenner, N. (1999) Globalization as Reterritorialisation: The Rescaling of Urban Governance in the E.U., *Urban Studies*, 36 (3), 431-451.
- Buğra, A. ve Keyder, Ç. (2003) *Yeni Yoksulluk ve Türkiye’nin Değişen Refah Rejimi*, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı için Hazırlanan Proje Raporu.
- Cockburn, C. (1977) *Local State*. Pluto, London.
- Demir, İ. (2006) *Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Fonksiyonları: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi.
- Devas, N. and Rakodi, C. (1993) *Managing Fast Growing Cities: New Approaches to Urban Planning and Management in the Developing World*, Longman: U.K.
- DFID (2002) *Localising the Habitat Agenda for Urban Poverty Reduction*, Report on Inception Phase Literature Review, Annex I DFID Research Project.
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) (2001) *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*. DPT, Ankara.

- Duncan, S. and Goodwin, M. (1988) *The Local State and Uneven Development: Behind the Local Government Crisis*, Polity Press, Blackwell, Basil.
- Dünya Bankası (DB). (2005). Poverty Statistics. <<http://devdata.worldbank.org/wdi2005/section1>> (2011, June 10)
- Edison, T., Emrealp, S. and Duben, A. (1993) *Human Resource Management in Local Government*, İstanbul: IULA: EMME.
- Erdoğan, G. (1997) "Poverty Definitions and Poverty in Turkey" at *Seminar on Poverty Statistics Santiago*, 7-9 May 1997.
- Fitzgerald, T. (2006) Poverty: Its Definition and Measurement. <http://www.sociologyonline.co.uk/soc_essays/Poverty.htm> (2011, May 16).
- Granada, C. (2001). "Poverty Reduction in Urban Areas: Employment and Income Generation through Partnerships", Mila Freire and Richard Stren (Editors), *The Challenge of Urban Government: Policies and Practices*, World Bank Institute, Washington D.C., 315-324.
- Gül, S. Sallan ve Gül, H. (1997) Yoksulluk ve Yoksulluk Sorununa Yaklaşımlar, *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, XXI (199) Temmuz, 1-18.
- Güler, B.A. (2005) *Yeni Sağ ve Devletin Değişimi: Yapısal Uyarılama Politikaları 1980-1995*, İmge, Ankara.
- Harvey, D. (1985) *The Urbanization of Capital*, Blackwell, Oxford.
- Harvey, D. (2000) *Spaces of Hope, Uneven Geographical Development*, University of California Press, Berkeley.
- Harvey, D. (2002) *Spaces of Hope*, Edinburg University Press, London.
- Harvey, D. (2003) *Yeni Liberalizm*, Everest Yayınları, İstanbul.
- Harvey, D. (2007) Neo-Liberalism as Creative Destruction. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 610 (1), 21-44.
- Hazman, G. (2010) Kentsel Yoksulluk Sorunu ve Belediyelerin Rolü, *Türk İdare Dergisi*, Sayı 467, 135-152.
- Keleş, R. ve Mengi, A. (2002) Dünya Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na Doğru, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 11 (4), 6-24.
- Kesgin, B. (2008) *Yoksulluğa Yerel Müdahale "Sosyal Belediyecilik" Karşılaştırmasında Eminönü Ve Beşiktaş Belediyeleri Örnekleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi.
- Mingioine, E. (1993) The New Urban Poverty and Underclass: Introduction, *International Journal of Urban and National Research*, 17 (3), 324-326.

- O'Boyle, E. (1999) Towards an Improved Definition of Poverty, *Review of Social Economy*, Vol. 3, 281-301.
- OMSSA (Ontario Belediyeler Birliği) (2009) *Government Makes a Difference: Working together towards Poverty Reduction*, A Discussion Paper by the Association of Municipalities of Ontario (AMO) and the Ontario Municipal Social Services Association (OMSSA), 1-12.
- Önen, M. (2011) Yerel Yönetimlerin Yoksullukla Mücadelesi: Malatya Belediyesi Örneği, *Sayıştay Dergisi*, Sayı 79, 63-95.
- Özden, K. ve Arabacı, A. (2007) Yoksullukla Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü. IV. Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi: Kentsel Yoksulluk, ÇOMU, Çanakkale, 831-846.
- Rogerson, C. M. (1999) Local Economic Development and Urban Poverty Alleviation: The Experience of Post-Apartheid South Africa, *Habitat International*, 23 (4), 511-534.
- Peck, J. and Tickell, A. (1994) Jungle Law Breaks Out: Neo-Liberalism and Global-Local Disorder, *Area*, 26 (4), 317-326.
- Sassen, S. (1991) *The Global City: New York, London, Tokyo*, Princeton University Press: Princeton, New Jersey.
- Şengül, T. (2004) Siyaset ve Mekansal Ölçek Sorunu: Yerelci Stratejilerin Bir Eleştirisi, Ed. Ahmet Tonak, *Küreselleşme: Emperyalizm, Yerelcilik, İşçi Sınıfı*, İmge, Ankara.
- TUIK (2003). "Yoksulluk Tanımları", <<http://www.die.gov.tr>> (2011, Haziran 12).
- TUIK (2009a) Bireylerin Yoksulluk Çizgisi Metotlarına Göre Yoksulluk Oranları. <<http://turkstat.gov.tr>> (2011, Haziran 12)
- TUIK (2009b). Bireylerin Yoksulluk Çizgisi Metotlarına Göre Kentsel Yoksulluk Oranları, <<http://turkstat.gov.tr>> (2011, Haziran 12)
- Wagle, U. (2002) Rethinking Poverty Definition and Measurement, *International Social Science Journal*, Vol. 171, 155-165.
- Wegelin, A. E. and Borgman, K. (1995) Options for Municipal Interventions in Urban Poverty Alleviation, *Environment and Urbanization*, 7 (2), 131-152.